

VISUOMENĖS SVEIKATOS BŪKLĖS MAŽEIKIŲ RAJONO SAVIVALDYBĖJE 2018 METAIS ATASKAITOS APIBENDRINIMAS

Visuomenės sveikatos stebėseną Mažeikių rajono savivaldybėje vykdoma remiantis Bendraisiais savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatais, patvirtintais Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2003 m. rugpjūčio 11 d. įsakymu Nr. V-488 „Dėl Bendrųjų savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatų patvirtinimo“. Ataskaitos apibendrinime pateikiami svarbiausi, apibendrinti statistiniai 2017–2018 m. Mažeikių rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos duomenys (*praėjusių metų duomenys iš viešai skelbiamų duomenų valdytojų ir teikėjų statistinių ataskaitų, kompiuterizuotų duomenų bazių ir registru pradedami skelbti nuo einamųjų metų II ketvirčio*).

DEMOGRAFINĖ BŪKLĖ

Gyventojų sudėtis

2018 m. Mažeikių rajono savivaldybėje vidutinis metinis gyventojų skaičius buvo 51 853 gyventojai, t. y. 941 gyventojų mažiau nei 2017 metais. Per pastaruosius (2014–2018 m.) metus rajone nuolatinių gyventojų skaičius sumažėjo 7 proc. 2018 m. 30,85 proc. visų Mažeikių rajono savivaldybės gyventojų gyveno kaimo gyvenamosiose vietovėse, moterys sudarė 53,28 proc. visų gyventojų.

2018 m. pradžioje Mažeikių rajono savivaldybėje didžiausias gyventojų skaičius buvo 50–59 metų amžiaus grupėje. Iki 34 metų amžiaus vyrų buvo daugiau nei moterų, o nuo 34 metų – moterų. 2018 m. Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė buvo 76,6 m.

Gimstamumas

2018 m. Mažeikių rajono savivaldybėje gimė 509 kūdikiai – 3 mažiau nei 2017 m. Vidutinis gimdančių moterų amžius 2018 m. buvo 30 metų.

Mirtingumas

2018 m. Mažeikių rajono savivaldybėje mirė 648 asmenys, tai 7 asmenimis daugiau nei 2017 metais. Mirė 48,6 proc. vyrų ir 51,4 proc. moterų.

Natūrali gyventojų kaita buvo neigiama (–139 asmenys).

SAVIVALDYBĖS PRIORITETINIŲ PROBLEMŲ ANALIZĖ

Į atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių išmestų teršalų kiekis

Aplinkos apsaugos agentūros duomenimis, 2018 m. Mažeikių rajono savivaldybėje buvo užregistruota 12 įmonių ir gamyklų, kurios įtakoją didelius į atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių išmestų teršalų kiekio rodiklius. Statistikos departamento duomenimis, Mažeikių rajone 2018 m. į atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių išmestų teršalų kiekis 1 kvadratiniam km, palyginti su 2017 m., sumažėjo 2 proc. ir sudarė 18 509 kg/km² (2017 m. – 18 970 kg/km²). Analizuojant 2016–2018 m. laikotarpį, šis rodiklis nuo 2016 m. nuosekliai mažėjo, bet visada viršijo Lietuvos rodiklį.

Paauglių gimdymas

2018 m. Lietuvoje 15–17 metų merginoms gimė 172 kūdikiai. Iš viso Lietuvoje 2018 m. gimė 28 149 kūdikiai, tad nepilnamečių merginų kūdikių skaičius sudarė 0,6 proc. visų gimdymų.

Mažeikių rajone gimdymų skaičius tarp paauglių (15–17 m. amžiaus) moterų buvo 8 kūdikiai (2017 m. – 2 kūdikiai).

Vertinant paauglių (15–17 m.) gimdymų skaičių Mažeikių rajone per paskutinius trejus (2016–2018 m.) metus – paauglių (15–17 m.) gimdymų skaičius 1000 gyv. padidėjo nuo 8,1 atv./1000 gyv. iki 9,8 atv./1000 gyv. ir 2018 m., lyginant su 2017 m., užaugo 4,5 karto.

Sergamumas II tipo diabetu

2018 m. Mažeikių rajono savivaldybėje 426 asmenims ambulatorinėse asmens sveikatos priežiūros įstaigose pirmą kartą gyvenime užregistruotas II tipo cukrinis diabetas (nuo insulino nepriklausomas diabetas), tai sudarė 2,7 proc. visų Lietuvos sergamumo II tipo cukriniu diabetu atvejų.

Analizuojant šį rodiklį per paskutinius trejus metus (2016–2018 m.) – šis rodiklis kasmet augo. 2018 m. Mažeikių rajone sergamumo II tipo cukriniu diabetu rodiklis 45 proc. viršijo Lietuvos vidurkį ir lyginant su 2016 m. padidėjo apie 2 kartus.

Vertinant sergamumą cukriniu diabetu pagal amžių, galima teigti, kad cukriniu diabetu serga vyresnio amžiaus asmenys. 2018 m. Mažeikių rajone vaikų (0–17 m.) sergamumas cukriniu diabetu sudarė 59,93 atv./100000 gyv., 18–64 m. – 1354,55 atv./100000 gyv., o 65+ m. amžiaus – 2572,49 atv./100000 gyv.

Vertinant pagal lytį, Mažeikių rajono savivaldybėje, per paskutinius trejus (2016–2018 m.) metus, cukriniu diabetu dažniau sirgo moterys. Moterų sergamumas 2018 m. apie 1,2 kartus viršijo vyrų.

2018 m. Mažeikių rajono savivaldybėje miesto gyventojų sergamumas cukriniu diabetu viršijo kaimo gyventojų sergamumą 21 proc.

GYVENSENOS STEBĖSENOS RODIKLIAI

2018 m. Mažeikių rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuras, įgyvendinant Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2003 m. rugpjūčio 11 d. įsakymu Nr. V-488 „Dėl bendrųjų savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatų patvirtinimo“ patvirtintų Bendrųjų savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatų 8.3. punktą, pagal Higienos instituto parengtą metodiką ir standartizuotus klausimynus, vykdė suaugusiųjų gyvenamosios tyrimą.

Tyrime dalyvavo 421 Mažeikių rajono gyventojas. Apklausta 236 (56,1 proc.) moterys ir 185 (43,9 proc.) vyrus. Daugiau nei pusę (65,8 proc.) respondentų sudarė miesto gyventojai.

Analizė parodė, kad:

- subjektyviai vertindami savo gyvenimo kokybę, šeši iš dešimties (61,1 proc.) suaugusiųjų Mažeikių rajono gyventojų ją vertino teigiamai – labai gerai ir gerai;
- subjektyviai apibūdindami savo sveikatą pusė (51,1 proc.) suaugusiųjų gyventojų ją vertino teigiamai – kaip gerą ar labai gerą;
- laimingais ir labai laimingais jaučiasi kiek daugiau nei pusė (57,3 proc.) Mažeikių rajono gyventojų. Suaugusiųjų rajono gyventojų, kuriuos per praėjusį mėnesį buvo apėmusi prislėgta nuotaika, nerimas šiek tiek labiau ir daug labiau nei anksčiau, dalis – 14,7 proc.;
- suaugusiųjų rajono gyventojų, kurie bent kelis kartus per mėnesį bendrauja su šeimos nariais dalis – 93,1 proc., giminaičiais – 75,8 proc., draugais – 81,3 proc.;
- tris iš 10-ies (30,4 proc.) suaugusiųjų Mažeikių rajono gyventojų užsiima energinga fizine veikla bent po 30 minučių 5 dienas per savaitę ar dažniau;
- bent kartą per dieną valgančių daržoves (neįskaitant bulvių), suaugusiųjų gyventojų dalis sudarė 37,1 proc., beveik tokiu pačiu dažnumu valgančių vaisius dalis – 31,8 proc.;
- šiek tiek mažiau nei pusė (40,9 proc.) Mažeikių rajono gyventojų papildomai nededa druskos į paruoštą maistą;
- per paskutines 30 dienų kasdien rūkusiųjų tabako gaminius dalis sudarė 15,2 proc., elektronines cigaretes – 1,4 proc., vartojusių alkoholinius gėrimus – 1,4 proc.;

- suaugusiųjų Mažeikių rajono gyventojų, kurie alkoholinius gėrimus per paskutines 30 dienų vartojo bent kartą per savaitę ir dažniau, dalis sudarė 21,4 proc., o per paskutinius 12 mėnesių tokiu pat dažnumu vartojusių alkoholinius gėrimus, dalis – 18,1 proc.;
- suaugusių gyventojų, kurie narkotinių ar psichotropinių medžiagų be gydytojo paskyrimo per paskutines 30 dienų bent kartą vartojo dalis sudarė 1,7 proc., o per paskutinius 12 mėnesių šių medžiagų bent kartą vartojo 4,8 proc.

IŠVADOS

1. Mažeikių rajono savivaldybės rodiklių reikšmės lyginant su Lietuvos vidurkio rodikliais pasiskirsto taip: 21 proc. rodiklių reikšmės yra geresnės už Lietuvos vidurkį (žalia zona), 71 proc. rodiklių patenka į Lietuvos vidurkį atitinkančią grupę (geltonoji zona), o 8 proc. rodiklių reikšmės yra prastesnės nei Lietuvos vidurkis (raudonoji zona), iš kurių detalesnei analizei, kaip prioritetinės sveikatos problemos, pasirinkti 3 rodikliai, ženkliai nukrypę nuo Lietuvos vidurkio.

2. 2018 m. savivaldybės teritorijoje į atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių išmestų teršalų kiekis, tenkantis 1 kvadratiniam kilometrui, sudarė 18 509 kg. Šis rodiklis nuo 2016 m. nuosekliai mažėja, bet visada viršija Lietuvos rodiklį. 2018 m. savivaldybės rodiklis 18 kartų viršijo Lietuvos vidurkį.

3. Mažeikių rajono savivaldybėje labiausiai padidėjo paauglių (15–17 m.) gimdymų skaičiaus rodiklis 1 000 gyv. Per paskutinius trejus (2016–2018 m.) metus, matyti, kad Lietuvoje paauglių gimdymų skaičius nuosekliai mažėja ir per trejus metus sumažėjo 1,5 karto. Mažeikių rajone atvirkščiai – paauglių (15–17 m.) gimdymų skaičius 1 000 gyv. padidėjo nuo 8,1 atv./1 000 gyv. iki 9,8 atv./1 000 gyv. ir 2018 m., lyginant su 2017 m., užaugo 4,5 karto.

4. Analizuojant sergamumo II tipo diabetu rodiklį per paskutinius trejus metus (2016–2018 m.) – Lietuvoje šis rodiklis svyravo, o Mažeikių rajone kasmet augo. 2018 m. Mažeikių rajone sergamumo II tipo cukriniu diabetu rodiklis 45 proc. viršijo Lietuvos vidurkį ir lyginant su 2016 m. padidėjo apie 2 kartus. Vertinant sergamumą cukriniu diabetu pagal amžių, lytį ir gyvenamąją vietą galima teigti, kad cukriniu diabetu daugiau serga vyresnio amžiaus asmenys, moterys bei miesto gyventojai.

5. Vertinant 2018 m. Mažeikių rajono savivaldybės ir Lietuvos suaugusiųjų gyvensenos rodiklių profilį, matyti, kad trys rodikliai, apibūdinantys rizikingą elgesį, buvo didesni už Lietuvos vidurkį: suaugusiųjų, kurie per paskutines 30 dienų kasdien rūkė elektronines cigaretes, dalis; suaugusiųjų, kurie per paskutinius 12 mėnesių vartojo alkoholinius gėrimus kartą per savaitę ir dažniau, dalis ir suaugusiųjų, kurie per paskutinius 12 mėnesių bent kartą vartojo narkotinių ar psichotropinių medžiagų be gydytojo paskyrimo, dalis.

REKOMENDACIJOS

Siekiant geresnės Mažeikių rajono savivaldybės gyventojų sveikatos būklės, būtina nuolat plėtoti sveikatinimo veiklas:

Mažeikių rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biurui:

1. Didinti rajono gyventojų raštingumą sveikatos išsaugojimo ir stiprinimo srityje, vykdant mokslu pagrįstos informacijos sklaidą bei atsižvelgiant į gyventojų, kuriems ši informacija teikiama, amžių, išsilavinimą, užimtumą bei sveikatos būklę.

2. Skatinti gyventojus aktyviai dalyvauti sveikatinimo veiklos renginiuose.

3. Kelti kvalifikaciją su jaunimu ir sveikatos priežiūros įstaigose dirbančių specialistų sveikatos stiprinimo klausimais (didesnę dėmesį skiriant lytiniam švietimui, lytiniu keliu plintančioms ligoms, sveikos mitybos bei fizinio aktyvumo skatinimui).

4. Informuoti visuomenę apie į atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių išmestų teršalų poveikį sveikatai ir teikti rekomendacijas apie aplinkos taršos asmenines prevencines priemones.

5. Kuo daugiau gyventojų, priklausančių širdies ir kraujagyslių ligų bei cukrinio diabeto rizikos grupei, įtraukti į „Širdies ir kraujagyslių ligų bei cukrinio diabeto rizikos grupės asmenų sveikatos stiprinimo programą“.

Mažeikių rajono savivaldybės administracijai:

1. Tvirtinant prioritetinių krypčių sąrašą ir Visuomenės sveikatos specialiosios programos paraiškų priėmimui, įtraukti papildomas prioritetines kryptis, skirtas sveikos gyvensenos skatinimui, psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo ir lytiškai plintančių ligų prevencijai.

2. Skatinti visuomenės sveikatos ir asmens sveikatos priežiūros bei kitų sektorių bendradarbiavimą kompleksiškai sprendžiant savivaldybės gyventojų sveikatos problemas.

3. Inicijuoti ir organizuoti priemones, skatinančias aplinkos oro užterštumo mažinimą.

Mažeikių rajono savivaldybės asmens sveikatos priežiūros įstaigoms:

1. Siekiant stiprinti lėtinių neinfekcinių ligų prevenciją ir kontrolę bei mažinant sergamumą cukriniu diabetu, rekomenduojama didinti žmonių informuotumą apie I ir II tipo cukrinį diabetą, jo rizikos veiksnius, simptomus, profilaktikos priemones ir galimas komplikacijas.

2. Didinti gyventojų informatyvumą apie taikomas diagnostinės gydymo priemones, vykdomas prevencines programas ir skatinti jose dalyvauti.

3. Siekiant mažinti mirtingumą nuo pagydomų lygų – taikyti efektyvias prevencines, diagnostikos ir gydymo priemones bei numatyti naujas sveikatos politikos ir prevencinių programų veiksmų efektyvumo kryptis.
